

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvème ANNÉE

1 Juillet 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 300

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türkiye için 2 1/2, Âlâ kâğıdı-
lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi beşinci sene

1 Temmuz 1930

bir Millet çıkarmak azm ve kararile **Samsuna** cıkdiği vakit aceba onu çok sevenlerden aklına ziyan geldigine zahib olarak aglayan dostları olmamışmıdır ?

Herzl in azm ve iradesi 30 sene zarfında **Déclaration Balfour** ve **Home national Juif** zafarine müncer oldu . **Mustafa Kemal** in tasmin ve iradesi, en yakın arkadaşlarının bile ummamış oldukları bir derece de parlak, kat'i bir zaferle taclandı .

Ben, Balkan harbinin muzlim ve mağlub ferdasında bizzat kendimin de anlamamış olduğum bir su'ur altı idrak ve keşfle :

*Bekledigim gelecek ,
Gelecek yuakselecek ,
Azmin nurdan kılıcı ,
Zulmetleri delecek !*

demişdim, ve, bu mısra'ları ihtiva eden manzuma **Hummayi ilham** yahud **Emel türküsü** adile 53 uncu **İctihad** da cikiyordu .

Dr . Th . **Herzl** in hayranlarından ve din daşlarından Mühendis D. Pardo bu yıl dönümü münasebetile bize göndermiş olduğu uzun ve müteheyyic ve maal'esef tamamen dercine yerimizin gayri müsa'id olduğu yazıda **Herzlin Palestin** de musevi milli «Home»unu nasıl feth etdiği de izah olunmuştur .

Fakat bizce mühim olan ma'mulün değil amillerin bilinmesidir .

Bitirmeden şunu da söyleyim ki Almanya , İngiltere , Fransa , ve Simali Amerika da dahil olarak bütün medeni milletlerin en büyük malı, sana'i, ilmi, edebi en büyük ricali musevilerdendir. Üniversiteler, Bankalar, büyük sanayi, büyük matbu'at aleminde **autorité**ler hep İsrail evladındandır. İtalyanların **Lombroso** su, İngiltere nin **Biconsfeld** i, Almanyanın **Sitnnes** i, **Heine** si **Austria** nın **Fuchs** u Fransanın **Gambetta** si, **Mussetsi Rothschild** ler etc İsrailidirler. Dünya onların ellerindedir bununla beraber bu dünya içinde **Milli Home** mahrumluğu cihani başlarına dar ediyordu fakat içinde akl ve iman bulunan başlar cihanin kendilerine dar olmasına uzun müddet meydan vermezler. İş de bu merkezde olmuştur ve da'ima böyle olacaktır .

22 Haziran 1930 Dr Abdullah-Djevdet

BÜYÜK MİLLETLERİN RUHLARI

İngilterede Milkiyyet hakkı

II

İngilterenin her tarafında müsavât adeta tabiate muhalifdir ve müsavâtın te'sisi denenilmiş olsada burada her yerden daha ziyade sür'atle kendi kendini tahrib etmeye meyyal olur. Şayed bir gün İngiliz demokrasiyası mukadderatına hâkim olarak bu derece derin bir surette tabii olan bir nizamsızlığı vazı'ı kanun ellerile tashih ve izale etmek ve sun'i olarak daha hakkaniyyetkârane bir tevzi' vücade getirmek teşebbüsünde bulunacak olursa başka kavmlar arasındaki Socialisme nisbeten istihdaflarında daha cezmkâr, vesaitinde daha zi kudret, teşebbüslerinde daha sebatkâr bir Socialisme iktiza edecekdir. [*]

[*] Bununla beraber bir kaç senedenberi servetler müsavatsızlığının tedrici bir hareketle zaifladığı zan olunur. (jhsa'iyat cemiyetine [Sociéé de statistique] e 1887 senesi kânun evvel ictimasında M. Gosschen in verdiği bir iakrire nazaren büyük ve küçük iradların adedi mutevassıt iradların menfaatına olarak azalmış imiş . Bir çok büyük kumpanyaların verdikleri erkam ve hisabdan istinbat olunur ki istifa olunmuş sermayeleri 10 sene zarfında 100 de 25 nisbetinde arttığı halde hissedarlar 100 de 72 nispetinde tezayüd etmiştir, bir suretle ki hisselerin vasati kıymetleri 443 İngiliz lirasından 323 İngiliz lirasına inmiştir. Kezalik sigorta senedlerinin vasati kıymeti 492 liradan 466 liraya tenezzül etmiştir.

150 ilâ 1000 raddesindeki iradlar çoğalmıştır; bilakis 1000 liradan fazla iradların adedi azalmıştır. Malûmdur, ki M. Giffen de buna mümasil bir neticeye varmıştır. Böyle bir inkişaf şüphesiz münferid bir sebepten sudur etmez, Bu tahavvül, bu inkişaf, kısmen himaye ve vesayet tedbirlerinin bir kaç senedenberi, o zamana kadar zalımane istismar olunan çalışıcı sınıflar lehinde vazıf kanun tarafından ibzal olunan az çok sosyalist himaye ve vesayet tedbirlerinin eseri olabilir. İşçiye muavenet eli uzatıldı. Menafiini müdafaa etmek ve hali sefaletinden çıkmak için teshilâta destres oldu. Küçük iradların mebus tereffüü işte bundandır. Büyük iradların tenakusuna aid aynı tahavvül gündelikçilerden ziyade ashâbı emlâk ve sermayedaran üzerine icrayı tazyik eden buhranı hâzırdan sudur etmek kabildir. Mahdud mesuliyetli kumpanyaların teşekkülü, gittigçe, tehlikelerini daha ziyade tahdid etmek ve bir teşebbüsü iktisadiye aid hisse senedlerini birer piyanko bileti gibi nazarı itibara almak isteyen bir cemiyeti ve cemiyetin böyle murad ettiğini gösterir. Hulâsai kelâm bankalara mevduat miktarının sur'atli tezayüdü de aynı ceryanı gösterir ma'nidar alâimdendir. Fakat ırkım amik seciyyesi , kısmen geçici olan bu sebeblere karşı mukavemet etmeksizin terki man etmemek labüddür.

Tabiat ve mahiyetleri muhtelif servetler yekdiğerinden tefrik edilmese bu neticenin ehemmiyeti takdir edilemez. İngilterede fakr-faka ile servet ve yesar arasındaki bu'd başka yerlere nisbeten, daha büyük olmakla kalmaz, burada fakr-faka ile servet ve yesar arasında bir girdab vardır. İki nevi' emval ya'ni emvali menkule ve emvali gayri menkule arasında bir şeraiti kanuniye farkı vardır, ki bu derecesi bizçe meçhuldur. Her nevi' malin bir birine karıştığı Roma ve Fransız fikri veraseti İngiliz hukukuna bîgânedir. Her münasebet düşükdüce mali mevrusun menkul kısmı için bir kaide, gayri menkul kısmı için diğer bir kaide vaz' edilmiştir. Bu iki kısım hiç bir zaman birbirine karışmaz, ve kanunun bütün müsaadelerine na'il olan emvali gayri menkuledir. Bir tevarüs vasiyetsiz olarak vukua geldimi, toprak, para yahud kıyem [evrakı nakdiye, hisse senedatı v. s.] için şerait aynideğidir. toprak yalnız en büyük oğula kalır; para ve kıyem taksim olunur. Hatta vasiyetnameli her tevarüsde, kassam [Le fisc], daha düne kadar, iki ölçü, iki tartı ile arzı vücud ederdi. [menkul ve gayri menkul emvali mevruse için ayrı ayrı muamelei resmiye yapardı.] Toprakdan ancak pek hafif bir resmi intikal alırdı. 1853 tarihine kadar toprak hiç bir resmi intikal vermezdi; o zamandan beri, emvali menkuleye nisbeten toprakdan ancak bir sülüs resmi intikal alınırdı. Ancak 1894 tarihinden i'tibaren menkul ve gayri menkul emvali mevruse mümasil ve her ikisi hazinei devlete karşı aynı suretle resmi intikale tabi oldu; yine bunlar arasında bir mülga mazinin bekaysı olarak bir fark kalmaktadır: Bu fark şudur, ki her mirasın emlâk kısmı kaydı-hayat ile bir istiglal [usufruit] gibi mu'amele görür ve tamamen fek edilmek için dört ilâ sekiz senelik bir mühlete malik bulunur.

Fransada böyle hiç bir şey yoktur. Dayının hükmü ve te'sirine karşı toprağı himaye eden milki imtiyazlar [Privilège civil] i, [*] diğer

[*] Bizde dahi dört beş sene evveline gelinceye kadar vakıf emlâk üzerine dayının hükmü olmıyordu. Yani bir alacaklı alacağını alabilmek için borçlunun vakıf hanesini, arsa veya arazisini satdıramıyordu. Şimdi bu kayd kaldırıldı fakat fena oldu. Çünkü bunun vakti henüz gelmemişdi. Yirmi beş sene sonra bütün İstanbul bazirganların mali olacaktır; kanun ve hukuka münafi olarak değil hatta bunların himayesi altında vakıf olacak bu iğtisabı kim bilir nasıl bir buhran takib edecektir.

bütün sanayiın hasılatına kendi hasılatı menfaatine olarak bir ikramiye tahmil eden iktisadi imtiyazları ashabına. köylerde adeta keyfi bir idare ve zabtırabt iktidarı bahş eden siyasi imtiyazları, hatırlatmama lüzum var mıdır? Hatta bu gün bile demokrat şuarı 1884 kanunu altında, intihab hakkının munhasiren toprak veya bir hanetasarruf ve işgali üzerine müesses olması ve serveti menulenin hatta bir (Rothschild) serveti menkulesi olsa bile, kimseye intihab reyi vermek hak ve salahiyeti verememesi şayanı dikkat değildir?

Menkul zenginlik gayri mahduddur; binaen aleyh menkul servetlerin musavatsızlığı ancak mu'tedil, i'tirazlar ve şikâyetler tevliid eder. Mazharı müsaidat olana düşen hisse hiç bir kimseyi sahai nailiyet haricine çıkarmaz. Bilakis emlâk ve arazi serveti, kabili istismar arazi gibi mahduddur. Ba'zılarını geriye atarak mahrum bırakmaksızın ve kin uyandıran bir inhisar vücude getirmeksizin bazılarının bu nevi serveti hissesini alabildiğine büyüyemez. Düşkünler sevki tabii ile, bir haksızlıklar düzelticisi ararlar, bunu bulurlar, hüsnî kabul ederler, ve çok geçmeden, hükümet ve kanunu kendilerine yardım etmeye, kendilerinin zahiri olmaya davet ederler. İngiltere iş bu merkezde oldu. Bütün XVIII inci asır esnasında Gentry namı müştereki ile yad olunan küy büyük milkdarları bütün kabili zer, araziye tamamen ellerine geçirmeye ikdam etdi. XVII inci asır nihayetinde küçük arazi sahibleri henüz çokdu. Bin türlü ta'eiz edilen, rahat bırakılmayan, eziyyet edilen yüksek fiatlar vermek suretile itma' olunan bu küçük emlâk sahibleri nihayet topraklarını satdılar[*]. Milkleriyle, zaten nahiyyeye aid arazinin taksimile büyümüş olan Latifundia lar arasındaki sinur küçüldü. bu cesim arazi üzerinde, istismar dahi mahdud ellerde temerküz etdi. Küçük çiftlikler nabud oldu. Yerleri büsbütün düm düz olmayan harab binaları ötede beride halâ görülmektedir. Sabık zamanı vazî' müstecirleri, yerlerine bir kaç sermayedar çiftlikçi brakarak,

[*] Aynı itisaf ve iğtisab Mısır da da yapılmıştır. İngilizlerin Mısır işgalinden evvelki (Mısır) ın khidivleri ve mütegalibeleri, bu sureti zalimane ile, küçük » ashabı atyan » ı ya'ni toprak sahiplerini soymuşlardı. bu gün dahi bu biddilâne muamele ve gayri müdebbirane asarı baki ve nazar tirmalayıcıdır.

ŞİİR

Â la garson saçlar

Kırılınsırma saçını kesen eller bilekden ;
Ben onu ne kadar sever, nasıl okşar, öperdim,
Semâdan inmiş başına bir nûr demeti derdim ;
Her teli bağlardı beni sana candan , yürekden.

O dalğalandıkca , ben nûr akıyor zannederdim.
Kasdı bellidir Allahın, onu halk öylemekden,
Güzellik tokumak canlı ve gün renkli ipekden.
Bu nûr Tûkbâsını kesen eli bulsam keserdim .

Bozdun nûr şelalesini başdan akıb inerken ,
Nûrdan bir kâbeyi yıkdın gönlüm tavaf ederkan,
Nasıl kiydın da kesdirdin,söyle, ey zalim Haççaç?

Başını gören coşgun bir nûr kaynağı sanırdı ,
Öyle bir nur ki tutulur , öpülür , okşanırdı ;
Atılır şeymidi başdan hiç bu güzel altın taç ?

1929 Ebûbekır Hâzım

Note :

Ustadın bu nazik ve hisli sonnet si merhum arkadaşım
Laurent Tailhade ın bir sonnet sinin şu dilber
kitasını hatırmıza getirdi :

Vierges vous rayonnez comme une aube irrorée
Sous la molle clarté des lampes de vermeil;
Et vous enveloppant de leur onde dorée
Vos longs cheveux vous font un manteau de soleil . »

İÇTİHAD

mühâbir kafileleri gibi hicret etmeye mecbur
oldular [*]. Ziraat amelesi onları ta'kib etdi.
E. BOUTMY

[*] Aynı hal, yarın (Anadolu) da cereyan edecektir.
Avrupadan ve ez cümle Alamanyadan bir çok sermayedar
ziraat ehli Türk ili olan Anadolu'ya yayılacaktır. Bunla-
rın elleri altınla, kafaları ilim ve tecrübe ile dopdolu
bulunacaktır. Cahil ve fakir Türk köylüsünü bunlar igfal
ve payımal edebilir. Yapacakları şey gayri kanuni ol-
maz ki hükûmet mani olabilsin. Almanya ile aramız-
da münakid mukavelede hukuku mütesaviye esası
kabul olunmuşdur yani bir Alman Türkiyada istediği kadar
arazi işira ve tasarruf edebilebilir buna mnkabil bir Türk
de Alamnyada istediği kadar arazi satın alabilecektir!
fakat Almanya'ya gidüb arazi tasarruf etmek bizim hangi
köylümüzün haddine düşmüştür? bu mukaveleden kaç
Thrk istifade edebilecek? Halbuki aklen ve nakden ser-
mayedar Avrupalılar bu kanun olmaksızın da Türk ilini
istilâ ediyorlardı. (Hak) gazetesinde mûnderic (Acı
düşünceler) mekalemizde bu derd uzun uzadıy şerh
edilmiştir. Haşiye'i 1917 A. D.,

FELSEFE

Ameli Ruhiyyat

LES INCERTITUDES DE L'HEURE

PRÉSENTE

Dr. Gustave Le Bon

4

VI

Siyasi Düsturlar

İlimde bir fikrin kıymeti bu fikri ifade eden
düsturlara gayri tâbi bulunur. Politikada kitlei
nas üzerine yalnız dustur **Formule** te'sir icra
eder.

Siyasî meclislerde kelim [Verbe] in şükûhu,
umumiyyetle, salahiyyete hâkim olur.

Bir fikir, ancak mâ'seri olduğundan sonra nüfuz
kazanır. O zaman düsturlar halinde zuhur âle -
mine çıkar ve bir kavmin hayatına istikamet ve-
recek derecede kuvvetli olur.

İyi intihab edilmiş bir düstur, bir « formul »
dünyayı altüst edebilir. Sade, kısa ve şedid ol-
duğundan, bütün muakalelerden, muhakemeler-
den daha çok te'sir husule getirir. «Allah bunu
istiyor. **Dieu le veut** » düsturile, Ehli Salib
seferleri esnasında, Avrupa , (Şark) ın üstüne
atıldı. «Ecirler diktatörlüğü **La dictature du
proletariat**», düsturu Rusyayı yıkdı. «Alman-
ya tediye edecek: **L'Allemange paiera** »
düsturu, sıkleti Fransayı ezmekde olan mali isra-
fatı yarattı.

Müceddid [**Réformateur**]ler ancak, ümid
ve intizarlarla dolu, sırrı düsturlardan müteşek-
kil istinadlara malik olmak şartile ruhlar üzerine
te'sir icra ederler.

Halkca mergub ve mahbub siyasî düsturların
şevketi, umumiyyetle bu düsturlar mevki'i fi'ile
konmasile beraber zail olur. İntihabatda icmaî
ümme **Suffrage universel**[ya'ni bir dereceli
intihab] usulünü istihsal için muhtelif memle-
ketlerin inkılâbıcları: İtalya da « Fascist » ler,
(İrlanda) da Sin Fayner **Sinn feiner** » ler,
(Rusya) da « komünist » ler , (Fransa) da
« sindicalist **Syndicaliste** » ler, v.s. müte-
addid inkılâblar yapıldıktan sonra , yerine